

jega predsednika. Društvo narodov bo prejelo tokrat poziv, naj se ustanovi stalen manjšinski odbor v svrhu boljše priprave varstva narodnih manjšin. Posebna naloga tega odbora bi naj bila preiskovanje, v koliko se pravice manjšin v raznih državah omejujejo na prikrit način s splošno zakonodajo. — Pri Društvu narodov bo najbrž ustanovljen tudi poseben urad za begunce. Skrb za begunce bi naj postala mednarodna zadeva. Po otvoritvi tokratnega zasedanja Društva narodov je govoril kot prvi francoski zunanji minister Briand po naročilu 27 evropskih vlad o evropskih zveznih državah po njegovi zamisli. Govornik je žel obče odobravanje in posebno podčrtavajo njegovo izjavo: »Vsekakor sem jaz odločen, dokler sem in kjerkoli sem, storiti vse za to, da ne bo nobene vojne več!«

Aretacije opozicijskih poslancev na Poljskem. Na Poljskem se pripravljajo na volitve in je ustanovilo pet opozicijskih strank skupen blok, ki bo postavil na podlagi skupnega volilnega programa skupne kandidatne liste. Kot nosilec kandidatne liste opozicijskega bloka je bil postavljen sejmski (parlamentarna) maršal Daszynski. Dne 9. septembra so pričele na po-

velje poljskega notranjega ministra aretacije opozicijskih poslancev. — Aretirani poslanci so bili prepeljani v državno jetnišnico v Brest. Očividno namerava Pilsudski zrušiti opozicijski blok. Aretiranih je bilo v celem 17 bivših poslancev in sicer: šest socialnih demokratov, šest članov kmečkih strank, štiri člani Ukrajincev in en član narodnodemokratske stranke. Vlada izjavlja, da so bili poslanci aretirani radi tega, ker je prenehala z razpustom sejma (parlamentarna) poslanska imuniteta in bodo sedaj ti poslanci odgovarjali sodišču za razne politične in druge zločine. Aretacija poslancev je povzročila nemire in stavke.

Prevrat v Argentini. V Argentini je strmoglavilo vojaštvo s pomočjo meščanstva poprejšnjo vlado. Ostopiti sta morala poprejšnji predsednik in podpredsednik. Vlado ima v rokah general Uriburu.

Na Kitajskem so dobili še eno vlado. Dne 9. septembra je prevzela v bivši cesarski palači v Pekingju na svečan način posle severno-kitajska vlada pod predsedstvom generala Jen-Hsi-Sana, ki se je sestala proti nacionalni vladi v Nankingju. Na Kitajskem imajo sedaj tri vlade.

kah obstoječi objekti, ki so v nevarnosti, ne pustijo propasti. Naj se započeta regulacija raznih rek in voda nadaljuje, odnosno naj se z regulacijo nanovo začne. Naj se tudi posveti skrb potrebnim melioracijam v naših močvirnatih krajih in hudournikom ter tudi prepotrebnim vodovodom.

Kmetijstvo.

Spomenica podrobno opisuje in tolmači, kako naj bi se podpirale posamezne panoge kmetajstva: vinogradništvo, sadjarstvo, živinoreja, hmeljarstvo itd. Vinogradnikom, ki hočejo mesto direktno rodeče saditi žlahtno trto, naj se dajejo brezplačno cepljenke; v legah, ki so za produkcijo kvalitetnih (boljših) vin primerne, naj se dajo vinogradnikom podpore za obnovo vinogradov; premije za izvoz vina naj bi se dale že od 10 hl izvoznega vina namesto dosedaj določenih 50 hl. Ker so zadnji čas razni sadni škodljivci, osobito cvetoder napravili našemu sadjarstvu ogromno škodo, se prosi banska uprava, da zviša postavko »podpore in nagrade za pokončevanje sadnih škodljivcev«. V najizdatnejši meri naj se razdelije sadne škropilnice. Kar se tiče živinoreje, naj bi se, predno minister za poljedelstvo s pravilnikom odredi pasemske okoliše za vsako vrsto živine posebej, vršili po okrajih razgovori, pri katerih naj poleg strokovnjakov sodelujejo praktični živinorejci. Nakup plemenske živine naj se vrši predvsem doma. Pri ocenjevanju plemenjakov naj se nagradi samo domača živina, iz inozemstva nabavljeni plemenjaki naj se samo licencirajo. Da se število plemenskih bikov lažje pomnoži, naj obdržijo občine iz svojega kmetijskega sklada v posameznih slučajih, tudi prispevek, ki bi ga imele oddajati srezkemu kmetijskemu odboru. Z ozirom na slabe gospodarske razmere bi tudi bilo dobro, da se občinam pride na pomoč s podporo, odnosno brezplačno dodelitvijo plemenjakov. Živinorejski fond naj se porabi izključno za one kraje, iz katerih je bil nabran. Za prvo pomoč pri živini se naj uvedejo tečajji za pomožne živinozdravnike, kakor jih je od leta 1910 z najugodnejšimi uspehi prirejal bivši kranjski deželni zbor. Kar se tiče napovedanega novega lovskega zakona in zakona o zavarovanju proti vremenskim nezgodam, naj bi se osnutki teh zakonov pred zakonitvijo poslali Kmetijski zvezi v pretres. Ker so v mesecih september in oktober kmetijski starši često primorani, da uporabljajo otroke za pašo, pobiranje sadja, krompirja itd., da vodijo vprežno živino pri jesenski setvi itd., naj blagovoli banska uprava posredovati, da se prošnje in predlogi krajevnih šolskih odborov za skrajšani pouk v teh mesecih v smislu § 12 zakona o narodnih šolah naglo in njim v prilogo rešijo.

Davščine.

Zaradi obstoječe občutne kmetijske krize postajajo davčna bremena previsoka in pretežka. Zato prosimo, da se zniža trošarina na vino in taksa na živinske potne liste; ukine pa se naj taksa na sečnjo gozdov ter trošarina

Kmetijska zveza tolmači želje kmetijskega ljudstva.

(Konec.)

Iz spomenice o željah in zahtevah našega kmetijskega ljudstva, ki je bila predana 4. septembra 1930 po načelniku Kmetijske zveze Ivanu Šerbineku banu dravske banovine s priporočilom, naj pošlje opis stanja kmetijskega ljudstva vladi v Beograd.

Ceste in vode.

Za uspešno delo **okrajnih cestnih odborov** je neobhodno potrebno, da se tem odborom **prepusti samostojno izvajanje odobrenih proračunov.** Kakor hitro so proračuni okrajnih cestnih odborov odobreni od kraljeve banske uprave, odnosno od pristojnega ministrstva, naj je s tem že dana možnost in pravica, da cestni odbori izvršujejo vsa v proračunu predvidena dela po lastni inicijativi, ne da bi bilo treba za trošenje proračunskih postavk še posebej prositi za otvoritev kreditov. V nasprotnem primeru preti nevarnost, da se proračuni sploh ne morejo izvršiti pravočasno in v celem obsegu, ker se vsako delo vsled številnih komisij silno zavleče in tudi podraži. Zlasti velja to za dela, ki jih okrajni cestni odbori vršijo v lastni režiji. Tozadevno opozarjamo na dosedanjo prakso pri izvajanju občinskih proračunov (osobito v avtonomnih mestih), kjer se ne zahteva otvoritev kreditov od nadzorne oblasti, ki je take proračune odobrila. Izkušnje so pokazale, da prevelik birokratizem ubija delo samoupravnih edinic, ako se iste ne upravljajo po modernih ekonomskih načelih.

Uvrstitve bivših okrajnih cest v banovinske. Nujna zahteva je tudi, da se bivše okrajne ceste, ki v odločbi

ministrstva za gradbe z dne 14. junija 1929 šteje 16.900 niso navedene kot banovinske (oblastne) ceste ter so vsled tega degradirane med občinske ceste prvega reda (§ 5 zakona), **pridejo nazaj v upravo banovine, oziroma okrajnih cestnih odborov** in da se proglasijo **kot banovinske ceste I. ali II. reda** To pa iz sledečih razlogov: Občine so že preobremenjene in nimajo niti finančnih niti tehničnih sredstev za upravljanje teh cest, za katere so poprej skrbeli okrajni ali oblasti iz lastnih proračunskih sredstev. Ceste bi morale nujno propadati, kar bi povzročilo veliko škodo za narodno gospodarstvo.

Podpore revnim cestnim okrajem. Cestnim okrajem, ki so revni in nezmožni vršiti večje gradnje novih, a potrebnih cest ali drugih neodložljivih investicij, naj zagotovi kraljeva banska uprava v svojem proračunu v obliki podpor prispevke preko 50% gradbenih stroškov. Izkazalo se je, da so nekateri pasivni okrajni finančno tako šibki, da s težavo krijejo stroške za redno upravo in redno vzdrževanje cest in da se ne morejo posluževati 50% banovinskih prispevkov za novogradnje, ker svoje 50 procentne kvote ne morejo zasigurati in kriti. Krivično bi bilo, ako bi mogli samo bogatejši okrajni (ki imajo večjo industrijo in večjo davčno moč) izvajati investicije, dočim bi pasivni okrajni še bolj propadali.

Uravnava vod in melioracije. Spomenica poudarja, kako je bila Spodnja Štajerska iz narodnostnih razlogov od nekdanje avstrijske državne in štajerske deželne uprave v tem oziru zamenjana. Naj se torej na državnih re-

na prostovoljne in obvezne dajatve v naturi.

Poraba banovinskega proračuna.

Pri sestavi banovinskega proračuna so se upoštevali izdatki za nadaljevanje javnih del, ki so bila že započeta. Opaža se pa, da delo zastaja in da se ne nadaljuje v taki meri, da bi bilo pričakovati dovršitve v doglednem času. Na drugi strani je bila v listih objavljena vest, da so se pri posameznih banovinah pojavili prihranki, ki se bodo uporabili kot olajšava državnega proračuna.

Z ozirom na gospodarsko krizo, ki se opaža posebno v okrajih nekdanje mariborske oblasti, ki je dobila svoje glavne dohodke iz prodaje vina in lesa ter žal nima iz tujkega prometa skoro nobenih dohodkov, prosimo, da se iz banovinskega proračuna čimprej nakažejo vsi za nadaljevanje javnih del v banovinskem proračunu predvideni krediti.

Združitev poslov.

Razni zakoni in pravilniki v hvalevrednem prizadevanju, pritegniti k upravi javnih poslov, tičočih se dobrobiti prebivalstva, tudi prebivalstvo samo, določajo snovanje raznih odborov, kojih krajevna kompetenca se krije s sreskimi mejami. Tako imamo posebne odbore: za pospeševanje kmetijstva, za zdravstvo, za šolstvo, za ceste. Če pa primerjamo in seštejemo delokrog teh posameznih odborov, se vidi, da je delokrog isti, kakor je bil svojčas predviden v sreski samoupravi. Ustvarjanje teh mnogobrojnih odborov zadeva na težkoče, razen tega povzročajo znatne stroške in nazadnje je tudi težko najti za vsak odbor posebne ljudi, tako da bodo morale biti v vseh teh raznih odborih ene in iste osebe. To je čisto naravno, ker gospodarsko življenje ni ostro razdeljeno na posamezne panoge ampak sega ena panoga v drugo in se te panoge pri izvajanju gospodarskega življenja sploh ne dajo strogo ločiti.

Mnenja smo, da bi se dober namen zakonodavca mnogo boljše dosegel, ako se vsi ti posli po vzgledu nekdanjih okrajnih zastopov, oziroma po svoječasni zasnovi sreskih samouprav združijo v en okrajni odbor.

Zato prosimo, da se temu primerno izvrši preureditev in se vsi razni ločeni odbori združijo v okrajni samoupravni edini.

ZA NEDELJO

Verske razmere med ogrskimi Slovenci.

III.

Versko življenje in cerkvena organizacija.

Versko življenje in cerkvena organizacija sta se razvila med ogrskimi Slovenci zgodaj. Mnoge cerkve se omenjajo že v 9. stoletju. Ko so pričeli madjarški navali, je bilo ljudstvo sicer več

kot pol stoletja brez duhovnikov in božjih hiš, vendar je ohranilo na skrivnem krščansko vero in pozdravilo z veseljem misijonarje, ki so proti koncu 10. stoletja zopet prišli na Ogrsko. Pod kraljem sv. Stefanom je hitro napredovala cerkvena organizacija. Ogrski Slovenci so bili pridelnjeni izprva škofiji v Gjuru (Raab), ki je bila ustanovljena že leta 1009, deloma pa oni v Veszpremu. Ko je ustanovil kralj Ladislav zagrebško škofijo, ji je odredil tudi prebivalce saalske župnije, medtem ko bi železna župnija imela še dalje pripadati gjurski škofiji. Ogrske Slovence je ta ločitev dirnila neprijetno in radi bi bili vsi imeli zagrebškega škofa za svojega višjega pastirja. Zato so se Slovenci Železne stolice s svojimi duhovniki vred uprli gjurskemu škofu in prosili zagrebškega škofa, naj jih sprejme v svojo očetovsko skrb. Zagrebški je to sicer rad storil, a je izzval s tem hude spore.

Tudi župnije

so se ustanovile zgodaj med ogrskimi Slovenci, najstarejše že v 11. stoletju. Mnoge župnijske cerkve so znameniti spomeniki cerkvenega stavbarstva in še danes pričajo, da so imeli naši rojaki onstran Mure že v zgodnjem veku mnogo lepih zidanih in umetniško okrašenih cerkev. Največ so k temu pripomogli bogati plemiški veleposestniki, ki so jim bili patroni.

Luteranska zmeda med ogrskimi Slovenci.

Kakor po drugih pokrajinah so bili Slovenci na Ogrskem v vsem svojem javnem življenju odvisni od nekaterih plemenitašev, ki so imeli obsežna posestva in z njimi tudi veliko oblast nad cerkvami, duhovniki in ljudmi, ki so bili na njih naseljeni. Zato je bilo tu razširjenje luteranstva predvsem delo nekaterih mogetcev, ki so ukazovali svojim podložnikom po Luthrovem geslu: »Cigar je pokrajina, talsti ima določati tudi vero.« Verske zmede med ogrskimi Slovenci so bile tem hujše, ker so bile v zvezi z raznimi upori in prevrati političnega značaja in so tudi Turki posegli mnogokrat vmes. Luteranstvo je doseglo na Ogrskem popolno zmago še le v začetku 17. stoletja, a se je držalo mnogo dalje nego po avstrijskih deželah. Tudi danes je med ogrskimi Slovenci nekaj luteranskih pastorej, ki skrbe za slovenske protestante, ki so pomešani med katoličane po raznih župnijah in vaseh.

Protestantska propaganda se je širila skrajno posebno s štajerske strani, kjer je bilo središče Radgona. Promet

z obmejnimi kraji Ogrske je bil zelo živahen. Zlasti slovensko prebivalstvo je prihajalo pogosto v mesta na sejme in cerkv. slavnosti, kar so ga izrabljali luterani v svoje namene. Ko so bili izgnani leta 1598. luteranski pridigarji iz avstrijskih dežel, so našli varno zavetje pri obmejnih ogrskih plemičih.

Verska novotarija se je razširila med ljudstvom po prizadevanju zemljiške gospode, je izgubila glavno oporo, ko se je pričelo plemstvo zopet vračati v katoliško cerkev. Ta prevrat se je izvršil deloma že v drugi polovici 17. stoletja.

Zanimivo je, da se je tudi po slovenskih pokrajinah na bivšem Ogrskem vršilo širjenje luteranstva potom tiska in knjig. Kranjski trgovci in kramarji so ponujali na sejmih Trubarjeve in Dalmatinove knjige. Ker ljudstvo ni znalo čitati, se sicer tiskani protestantski nauki res niso tako hitro razširili med ljudstvom, kakor bi bili želeli njih razširjevalci, vendar so nastali in tam krožki vernih poslušalcev, s katerim so čitali poedini pismeni ljudje ob nedeljah ali ob delavnikih zvečer iz Luthrovih knjig. Zelo je pespeševalo razširjanje novih nauk tudi to, da so jih podajali protestantovski književniki v obleki pesmic, ki si jih je ljudstvo zapomnilo tem lažje, ker so se prepevale po starih, znanih napevih. Na sejmih, ob cerkvenih slavnostih, na ženitovanjih in drugih ljudskih veseljih so se glasile protestantske pesmi.

Zgodovina

ogrskih Slovencev nam kaže sliko mirnega, skromnega življenja, v kolikor niso kalili ta mir obmejni boji in praske plemstva med seboj. Iz nekaterih redkih sledov smemo sklepati, da se je tudi pri ogrskih Slovencih poleg sodstva zemljiške gospode ohranila dolgo časa županska sodna oblast v zadevah gospodarstva in manjših prestopkov.

Po krajevnih imenih spoznamo, da se je tu slovenski živelj skrčil enako, kakor na Gornjem Koroškem ter Štajerskem. Poleg hudih bojov za časa madjarske zasede, izseljevanja in kupčije s sužnji, so bile gotovo temu krive redke naselbine. Ko so prišli ogrski Slovenci pod madjarsko oblast, so bili popolnoma ločeni od svojih rojakov tostran Mure, v političnem, verskem in gospodarskem oziru podložni tujemu plemenu, zato je naravno potujčevanje zelo napredovalo. Izpostavljeno slovenske naselbine na vzhodu so se pomadjarile popolnoma in le v obmejnih zapadnih krajih, kjer je zabranjevala gostost prebivalstva tuje priselje-